

ประเภทภูมิปัญญาด้าน จาริต ประเพณี มติ ข้อห้าม ภาษาในหมู่บ้าน

ชื่อภูมิปัญญา คำสู่ขวัญคู่บ่าวสาว (บ้านไหล่น่าน ตำบลไหล่น่าน)

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

คนโบราณเชื่อว่า คนหรือมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นใครอยู่ที่ใดย่อมมีขวัญซึ่งเป็นเจ้าของ ของคนนั้น อยู่ติดตามบุคคลคนนั้นอยู่เสมอ สำหรับพิธีสู่ขวัญจะทำก็ต่อเมื่อมีคนไม่สบาย หรือ หกล้มในพิธีงานศพ รถชนกัน หรืออุบัติเหตุที่รุนแรง จนขวัญของผู้ป่วยนั้นตกหล่นทาง ไม่สามารถมาร่างตนเองได้

ความเป็นมา

ตามประเพณีพื้นเมือง เมื่อมีการแต่งงาน ก็จะมีการเรียกขวัญคู่สมรสเสียก่อน ซึ่งเจ้าภาพต้องจัดเตรียมขันบายศรีและด้ายสายสิญจ์สำหรับผูกข้อมือไว้ เมื่อได้ฤกษ์ดีแล้ว อาจารย์จะมาเป็นผู้ทำพิธีอ่านคำเรียกขวัญ และผูกข้อมือคู่บ่าวสาวตามธรรมเนียม

คำเรียกขวัญนี้ มีหลายสำนวนด้วยกัน แล้วแต่อาจารย์จะเลือกเอามาอ่านเวลาทำพิธี การอ่านต้องอ่านทำนอง ซึ่งทำให้เกิดความเลื่อมใสมากขึ้น

กระบวนการ

การทำพิธีเรียกขวัญ มีการปิดเคราะห์ออกจากคู่บ่าวสาวก่อนแล้วจึงผูกข้อมือคู่บ่าวสาว ต่อไปนี้เป็นคำเรียกขวัญสำนวนหนึ่ง

อาจจะโยโย อาจจะมังคะโล อัจจะในวันนี้ก็เป็นวันดี เป็นวันไชยชาติอันใส่มะพร้าว เป็นวันมุลมังเต้าเลิศลาธา พิมพาแม่จะนุ่นจิว มาได้เจ้ากำคำกำ เจ้าเงาะมาได้แมรงนา ก็เป็นวันนี้เนื้อเจ้า เป็นวันมังคะดิแก่เล่าเลิศเนืองนอง เจ้าสัพพะสิทธิหน่อท้าว มาได้นางเทพไภสร ได้เสวยนครบุรีใหญ่กว้าง เป็นสิริมงคลดีสะล้างเลิศเนืองนอง นักปราชญ์กล่าวไว้ว่าเป็นวันหัวเรียงหมอนแมนมัน สองเจ้าเจียงจัน ได้สมรสเป็นคู่หน่อฝั้วเมีย ธรรมมะพระกล่าวไว้คุ้มครองหายเสีย เหตุที่เราได้มาเป็นฝั้วเป็นเมียตามธรรมพระเจ้าบุพเพสันนิวาสเจ็ดชั่วชาติล่วงแล้ว เคยได้เป็นฝั้วรักเมียแปง ธรรมพระกล่าวไว้ท่านได้แถลง เหตุที่เราจักได้กั้นเป็นฝั้วเมียแปง ก็มีสองอย่างเนื้อเจ้า เคยได้เป็นฝั้วเมียกันแล้วเล่าในอนเณกะชา กันเกิดมาในโลกำโลกได้ก็ได้อุปะกันแถมแล้วไซ้ บ่ไกลคลาอย่างหนึ่งนั้นนา เมื่ออยู่ในโลกำโลกนี้ ตามพระกล่าวชี้ไปขึ้น ได้ช่วยเหลือกันและกันทุกสิ่งสองอย่างนี้ จึงกลับกลายเป็นฝั้วเมียไปทั่วหน้า อุปมาเหมือนดอกบัวบานงามไซ้ช้ำก็อาศัยน้ำกับตม ตั้วบ่สมกันใคร่กรรมเวรไต่คิดตาม ก็เหมือนสองเจียงเจ้าได้สมรสกันนี้เล่าก็เป็นกรรมแต่สร้างหากพามา

บัดนี้จักปิดเคราะห์ ออกจากกำยาแห่งสองเจ้าทั้งเคราะห์ปีเดือนยามนั้นเล่า ก็หื้อตกจากกำยั้ง ตั้งเคราะห์ปี เดือน วัน ร้ายกาจ เราะห์ประหลาดเดินจร เราะห์เมื่อนั่งเมื่อนอนเหน็ดเหนื่อย เราะห์เมื่อไขเมื่อป่วยกำยา เราะห์โลกาอุบาทว์ ตั้งเคราะห์นพมาตตั๊วจน เราะห์ลมฝนปี๊วเป่า เราะห์ใหม่เก่าเมินนาน

เคราะห์เมื่อคืนบ่หัน คราะห์เมื่อวันบ่ฮู้ อย่าได้มาชุกอยู่กำยา สามสิบเคราะห์หนานาอาจอ้างตั้งเคราะห์เลื้อหมี่
จ้าง คราะห์จ้าง ม้า หมูงัวควาย หื้อตกจากกำยาสองเจ้าไปวันนี้ ยามนี้เล่า พรำดั่งน้ำกลิ้งกลอกคล้อยคลาด
จากใบบัวใบบอน สมกำพระภูธรกล่าวไว้ว่า สัพพะละ สัพพะตา สัพพะทุกขา สัพพะภะยา สัพพะโรคา วิ
นาสันตุ สามสิบเคราะห์ทั้งสองก็ตกไม่ไปเสี้ยน แล้วพี่น้องมิตรแก้วสหายคำ ก็มาตบแต่งงามดี เข้าก็มาหิบบ
บายศรีขอบขัน บิดเป็นมันหลายเหลือบขันใส่ของพาน สัพพะดงดอกงาม เขาก็เก็บมาแต่ง มีดั่งดอกสะ
แสงออนออนหอมไถ่ มีดั่งดอกมะลิซ้อน และสะบานงา มีดั่งดอกเก็ดละหวาเลลาคำหื้อ มีดั่งดอกกำลือและ
กาหลง มีดั่งดอกกะโยงและดอกกุหลาบ หอมสะลาบถึงพรหม คูปุ่นจนปุ่นผ่องงามเด่นอเหลือเกิน ผู้ที่ขอ
อัญเชิญปี่ก่อกคืนมา แม้นขวัญสองเจืองเจ้าไปตกอยู่ยังน้ำเป็นเพื่อปู่ปลา แม้นไปตกอยู่ธัญญา กลางเดือน
กว้าง เป็นเพื่อนเสื่อสิงห์กระทิงแรดจ้าง ก็เชิญรีบเร็วมา แม้นไปตกเหวดกหาตามผาลาด และคอยขัน ผู้เข้า
จักเรียกร้องเอาสามสิบสองขวัญเจืองเจ้า หื้อมาในกาละบัดนี้เล่า หื้ออยู่สร้างที่กำยา หื้อมาเสวยบุญซาหลาย
สิ่ง จินปลายิ่งของมน เขาตบแต่งตำมีมาก ขอเชิญขวัญเจ้ามารับลาภลาภา ขอเชิญมาตั้งสองเจืองเจ้าไถ่ยืนผู้
เข้าเรียกร้องเจ้าจุมพัตัน กันสามสิบสองขวัญพร้อมแล้วผู้เข้าจักผูกมือถือขวัญสองเจ้าตั้งแต่นี้ต่อไปเล่าขอหื้อ
สองเจ้าเจริญดี

มัดมือเบื่องซ่าย หื้อขวัญเจ้าหนี หื้อมีความดีสมสู่สร้า อย่าเป็นหม้ายเป็นฮ้างคุ่มเช่นยาวชวัง เป็นผัว
เป็นเมียกันแล้วอย่าผิดเถียงกัน เป็นโกลานันอย่างอ้ออย่างอัน กันผัวเป็นไฟหื้อเมียสายใจเจ้าจุงเป็นน้ำเตียง
เจริญดี โกรธสังอันใดเล็กน้อย อย่าไปพั่งปายหนี หื้อพิจารณาหื้อดี ๆ หื้อมันถูกต้อง อย่าไปเป็นหมอน ค่า
แข่ง บ่เป็นมงคล มัดมือเจ้าทั้งสองคน ก็หื้อมีปราณีแผ่กว้าง อย่าไปคิดฮ้าง หื้อคิดเป็นผัวหนึ่งเมียเดียว ข้าง
ผัวเมียก็หื้อเจ้าพ่อเลี้ยงเหลียว จะทำอันใด ก็อย่าไปตามใจเองเดียว หื้อปรึกษากันเนอเจ้า สัจจะทมะ ขันติ
จาคะ ธรรมสี่ประการนี้เล่า อย่าได้พะหามาตกลงลิ้ม เมื่อมีธรรมสี่ประการนี้ไว้ บ่ได้ขัดขืนเที่ยงมีอายุยืน
เจริญก้าวหน้า บ่ได้ตกต่ำซำเตียงเจริญดี อย่าได้เป็นผัวผัดเมียผี หื้อเป็นผัวแสงเมียแก้ว เตียงจักก้าวหน้าไป
บ่แคล้วเข้าสู่ความเจริญไป ชัยยะตุ ะวัง ชัยยะมังคะลังฯ

สัพพี ดิโย วิวัฒนันตุ สัพพะโรโค วินัสสันตุ มาเต ภาวัตตวันตราโย สุชีทิมาขุโก ะวะอะภาวาทนะ
สีละสะนิจจิง วุฒมา ปายาโย จัตตาโร รัมมา วิวัฒนันตุ อายุ วัฒนโน สุขัง พลังฯ

แหล่งข้อมูล

นายปลั่ง นवलเปง อายุ 55 ปี

บ้านเลขที่ 9 หมู่ 8 บ้านไหล่น่าน ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

☎ 054-781105